

DİN HİZMETİNE ADANMIŞ ÖMÜRLER

Bünyamin ALBAYRAK | DİB Din Hizmetleri Genel Müdürü

Hademe-i hayrat/din hizmetkârları: En başta mihrap olmak üzere kürsü, minber, minare, mabedin mütemmim cüzle-ri, müezzin, imam-hatip, müftü, vaiz ve Hz. Âdem ile başlayan İslam davetçileri, Hz. İbrahim'in kabul olunmuş duaları ve Hz. Muhammed'in mirasçıları... Allah yoluna adanmış, O'nun uğrunda, O'nun rızası için canlarını ve ilimlerini sarf eden vakıf insanlar. Beş vakit kurtuluşa çağıran, mihraba can veren, minberden nur saçan, kürsüden ilim, hikmet ve marifetle müminlere yol gösteren/mürşitler, "Allah'a çağıran, salih amel işleyen ve 'Kuşkusuz ben Müslümanlardanım.' diyenden daha güzel sözlü kimdir?" (Fussilet, 41/33.) müjdesinin muhatabı olan din hizmetkârları! Ne mutlu sizlere!

Risalet silsilesinin ilk halkasını oluşturan, ilk insan, aynı zamanda ilk peygamber Hz. Âdem'den (a.s.) son halkası Hatemül-Enbiya Hz. Muhammed Mustafa'ya (s.a.s.) kadar gönderilen tüm peygamberler insanlığı Allah'ın (c.c.) dinine, iyiliğe, adalete ve doğru yola davet etmişlerdir. Her bir peygamber din-i mübin-i İslam'a hizmet için Allah Teala tarafından görevlendirilmiş seçkin ve şerefli kimselerdir. Gönderdikleri toplumları hiçbir menfaat ve karşılık beklemeden Allah'ın dinine davet etmişlerdir. Şuara suresinde birkaç defa tekrar edilen, "Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretim ancak âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir." ilahî tembih, din hizmetlerinde hasbiliğin ne kadar önemli olduğunu hatırlatmaktadır.

Peygamberler kendilerinde bulunan sıdk, ismet, fetanet, emanet ve tebliğ gibi vasıflarla yaşadıkları çağa örnek olmuşlardır. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) ise kıyamete kadar gelecek bütün insanlığa rehberdir ve en güzel örnektir. Onun vefatından sonra bu ilahî emanet âlimlerin omuzlarına yüklenmiştir. Âlimler ki peygamberlerin vârisleri ve kabul olunmuş dualarıdır: "Bir zaman Rabbi İbrahim'i birtakım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu: 'Ben seni insanlara önder yapacağım.' İbrahim de, 'Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)' demişti. Bunun üzerine Rabbi, 'Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz.' demişti." (Bakara, 2/124.)

Nübüvvet, insanlığa Allah'ın bir lütfu ve de ikramıdır. Kesbî değil vehbîdir. Yani çalışmakla, okumakla elde edilecek bir makam değildir. Fakat nesillerinin İslam'a inanması ve din hizmetinde bulunması ebeveynlerin her daim dualarında yer almıştır: "Orada Zekeriya Rabbine dua etti: Rabbim! Bana katından temiz bir nesil bahşet. Şüphesiz sen; duayı hakkıyla işitensin" dedi." (Âl-i İmran, 3/38.) Hz. İbrahim

Din hizmetine adanmış bu insanlar, varlıkta ve darlıkta, sağlıkta ve hastalıkta, genç yaşta ve ihtiyarlıkta, şartların imkân verdiği veya vermediği günlerde, her daim Allah'ın dininin tebliğ edilmesinde ve kitabının öğretilmesinde hizmet eri olmuşlardır.

ise bu talebini âlemlerin Rabbine şöyle arz etti: 'Ey Rabbim! Bana salihlerden olacak bir çocuk başışla.'" (Saffat, 37/100.)

Hız. Peygamber (s.a.s.), asırlara örnek olacak mübarek sözlerinde 'gökteki yıldızlara' teşbih edilecek, ümmeti için her zaman ve zeminde rol model olacak, din-i mübin-i İslam'ın ilk hizmetçilerini bizzat kendisi Mekke'de Daru'l-Erkâm'da ve Medine'de Suffe'de yetiştirdi. Rasulüllah'ın (s.a.s.) talim ve ter-

biyesinde yetişen, ömürlerini din hizmetine adayan bu sahabelerden Hz. Mus'ab Medine'de, Hz. Muaz Yemen'de, Hz. Abdullah b. Abbas Mekke'de, Hz. Abdullah b. Mesud Kûfe'de, Hz. Ebu Musa el-Eş'ari Basra'da, Hz. Ebu'd-Derda ise Şam'da Kur'an'ın ve din hizmetinin önderliğini yapmışlardır. İlahî çağırışı daha ötelere, yeni dimağlara aktarmışlardır.

Allah'ımıza sonsuz hamd ü senalar olsun ki din hizmetleri ve din eğitimi tarihin hiçbir döneminde yeryüzünde desteksiz ve sahipsiz kalmamıştır. Nitekim dinin sahibi Allah'tır ve Allah dinini asla sahipsiz bırakmayacaktır. "Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır." (Muhammed, 47/7.) müjdesini Rabbimiz bizlere aktarmaktadır.

Peygamberlerin, sıddıkların, şühedanın ve salihlerin o güzel ve samimi dualarına ilhak olan nice dualar ve âminler vardı. Din hizmetinin ne kadar ulvi, dünya ve ahiret için ne kadar şerefli bir nasip olduğunun farkında olan ana-babalar, yavrularının muttakilere önder/imam olması için niyazda bulunuyorlardı. Bu kabul olunmuş dualar ve din hizmetine adanan ömürler anlatılmaya/yazılmaya başlansa ne kelimeler ne de kalem yeter. Fakat salihlerin anıldığı yere rahmet-i ilahî nazil olur. Yakın dönemde yaşayan din hizmetine ve din eğitimine büyük emekler veren, hizmet bayrağını hocalarımız vesilesiyle bizlere emanet eden pek çok hocamızı saymak mümkündür.

Şu özeti yaparak konuya girmek yerinde olacaktır. Söz konusu vatan hizmet olunca Yemen'e koşan,

Kur'an'a hizmet olunca Nuruosmaniye'de çoşan Hasan Akkuş; gençliğin imanını tehlikede görüp talimat beklemeden "Dünyanın gidişatından Müslümanlar sorumludur." anlayışıyla üniversite gençleriyle yakından ilgilenen Mehmet Zahit Kotku; memleketlerinden İstanbul'a ilim için gelen öğrencilere yurt olan, yuva kuran, değil bir cebini, malını ve canını öğrencilere adayan ayaklı vâkıf Gönenli Mehmet Efendi; ulum-ı İslamiyye yeryüzünden kaybolur korkusuyla gece-gündüz bilgisini talebelerine aktaran Ahıskalı Ali Haydar Efendi; yetiştirdiği öğrencileri ülkenin her bir tarafını kıraat feneri gibi aydınlatan, 80 metrekairelik Kur'an kursunda yüzlerce talebe yetiştiren Mehmet Rüştü Aşıkutlu; bulunduğu her mekânı, mescidi, evini ve iş yerini ilim meclisine çeviren, bulunduğu her fırsatta sahip olduğu bilgiyi talep edenlere aktaran Çat Müftüsü Hacı Halis Efendi; en zor ve meşakkatli günlerde evini kurs olarak planlayıp hafızlara açan Çorakçızade Hüseyin Efendi; Serezli Kesikbacak İsmail Efendi, Hasbekli Mümin Hoca, Abdurrahman Gürses ve Ekrem Doğanay gibi, Anadolu ve Rumeli'de buldukları her bir mekânı ilim, irfan ve hikmet mektebine çeviren din hâdimleri.

İşte hademe-i hayrata kendini vakfedip ve ömrünü Kur'an hizmetine adanmış hocalarımızdan biri Hasan Akkuş Hoca'mızdır. "Allah'ım eğer beni bu İngiliz esaretinden kurtarırsan ömrümün sonuna kadar Kur'an'a hizmet edeceğim." duası kabul olup esaretten kurtulan Hafız Hasan Akkuş, kısa zamanda büyük bir özveri ile çalışmalarını başlatır. Başta Diyanet İşleri Reisi Rifat Börekçi olmak üzere zamanın siyasileri ve toplum önderleri ile

temaslarını sürdürüp, imam-hatipliğini yaptığı Nuruosmaniye Camii'nde bulunduğu her fırsatta öğrencilere Kur'an öğretir.

Cerrahpaşa Hastanesi'nde tedavi gören Rifat Börekçi Hoca, Hasan Akkuş Hoca'nın evinde misafir olarak kalmaktadır. Hem Kızılcahamam'dan hemşerisi hem de arkadaşı olan Hasan Hoca'nın ara ara ortalıktan kaybolduğunu gören Rifat Börekçi şöyle bir etrafı temâşa eylemeye çıkar. Nuruosmaniye Camii'ne geldiğinde Hasan Akkuş'u Kur'an öğretir hâlde bulur. Tablo çok hazindir, Diyanet İşleri Reisi ve imam karşı karşıyadır. İşte bu anda Hasan Akkuş Hoca ayağa kalkar: "Bak Efendi Hazretleri! Allah'tan korkuyoruz, bu çocukları okutuyoruz. Sizden korkuyoruz, kaçacak yer arıyoruz. Allah rızası için buna bir çare bulun..."

Yaşanan bu hazin tablo Kur'an kurslarının açılmasını hızlandırır. 1934'ten 1960 yılına kadar Hasan Hoca hem Kur'an muallimi ve hem de Nuruosmaniye Camii'nin İmam-Hatibi olarak görev yapar.

1960 yılında ihtilal hükûmeti Kur'an kurslarını kapatma kararı alır. Yemen'de emir subaylığını yaptığı ve nezdinde iyi bir imaj bıraktığı Cemal Gürsel Paşa'yı Hasan Akkuş iki defa ziyaret eder. Kur'an kurslarının ve hafızlığın öneminden bahseder, bu mekânların kapatılmaması için ricada bulunur. Hasan Akkuş Hoca'yı askerlik yıllarından yakinen tanıyan Cemal Gürsel Paşa talebi kabul eder. Kur'an kurslarının kapatılma kararı böylece rafa kaldırılmış olur.

Asrısaaetten günümüze din hizmetlerinin icra edilemediği en önemli mekânlar hiç şüphesiz

camilerdir. Camiler dinî, ilmî ve sosyal hayatın merkezi olmuş; mukaddes, muazzez ve bereketli mekânlardır. Her birisi Beytullah'ın yeryüzündeki şubesi, Mescidi Nebi ve Mescidi Aksa'nın kardeşleridir.

Bu mübarek mekânların hizmetçilerine ecdadımız şu güzel isim ile hitap etmiştir: "hademe-i hayrat" yani din hizmetçileri. İşte hademe-i hayrat vasfını haiz gönül insanı, vâkıf adam, malıyla canıyla, ilmi ve irfanıyla din hizmetine adanmışlardan biri de Gönenli Mehmet (Öğütçü) Efendi'dir. Sultanahmet Camii'nde yıllarca hizmet eden, mihraba can veren, aynı zamanda canını din hizmeti yolunda kullanan, Kur'an'a olan hizmetinden dolayı hapis yatan bir dava adamı. İstanbul'da ilerleyen yaşına rağmen din hizmetine ara vermeyen, 80 yaşında, haftada 30 yerde vaaz eden fedakâr insan. Eğitime, özellikle de hanımların eğitimine büyük önem verirdi. İki taraftan koluna girilmiş güçlkle yürüyen bir insan düşünün. Eşi kendisine, "Artık sohbet vermek için cami cami dolaşip yorulmasanız." diye söylediğinde, "Belki cemaatime söylemeyip unuttuğum bir şey kalmıştır." cevabını vermiştir. Yokluk ve yoksulluk yıllarında din eğitimi için mekân, imkân ve insan kıtlığı yaşandığı dönemde neredeyse İstanbul'da eğitim gören her talebenin cebine harçlık koyan, derslerini kontrol eden, talebelerin hâmisidir Gönenli Hoca. Bu konuda çok hassastır. Talebeleri için beklediği burslar gelmeyince kendisi de yemez içmezdi. Bir defasında aklıktan bayılır. Doktor, "Niçin yemek yemediniz hocam?" diye sorduğunda, "Talebelerin burslarını temin edemedim onlar açken ben nasıl yemek yerim?" diye cevap

verir. Burs bulamadığı dönemlerde kendi evini satılığa çıkardığı, hatta evinde birçok malzemeyi sattığını yakınları rivayet eder.

Hademe-i hayrat, din gönüllüsü müftü, vaiz, imam-hatip, müezzin, Kur'an kursu hocası ve her biri ebeveynleri tarafından Hz. Hanne'nin duygularıyla din hizmetine adanmış insanlardır.

Din hizmetine adanmış bu insanlar, varlıkta ve darlıkta, sağlıkta ve hastalıkta, genç yaşta ve ihtiyarlıkta, şartların imkân verdiği veya vermediği günlerde, her daim Allah'ın dininin tebliğ edilmesinde ve kitabının öğretilmesinde hizmet eri olmuşlardır. O hizmet erlerinden biri köyünde ilk Kur'an kurslarından birini açan Mehmet Rüştü Aşıkutlu Hoca'dır. 80 metre karelik bir mekân Cumhuriyet tarihinde din eğitimine hizmet edecek nice hafız ve hocaların yetişmesine vesile olur. Aşıkutlu Hoca son derece sakin, mülayim ve kavli leyyin sahibidir. Eğitim ve öğretim (talim ve terbiye) anlayışı ve metodu nevi şahsına münhasırdır. Öğrencilerin

gönül dünyasında ayrı bir yer edinmiştir. Talebelerinde biraz gevşeme ve umursamazlık gördü mü bir iki haftalığına memleketine hava değişimine gönderir, dönüşte bir fırsat daha tanır. Eğer beklediği performans gerçekleşmezse, "Evladım git, dinlen, okumaya karar verirsen gel." Bu da sonuç vermezse üçüncü ve son ihtar, "Yavrum senin bizdeki nasibin bu kadarmış, artık evine dön ailene yardım et, bizi de ziyarete gel." şeklindedir. Eğitimde kavli ve fiili şiddet, Aşıkutlu Hoca'nın anlayışıyla asla bağdaşmaz. O sahip olduğu maddi ve manevi imkânları önce öğrencileri sonra da komşuları için hiç düşünmeden harcamıştır. Kur'an hizmeti için her türlü fedakârlığa hazır hâldeydi. Hoca fetret döneminin kandili, deniz feneri gibidir. Dört bin civarında hafız yetiştiren Aşıkutlu, kıraat ilimlerinin yanında aynı zamanda ulum-u İslamiyyede de ihtisas sahibidir. Temel İslami bilimler, Arapça gramer ve feraiz ilmi gibi alanlarda da öğrencilerini donanımlı hâle getirmiştir.

Göstermiş olduğu büyük gayret ve cesaretiyle ilim talipleri için bir

azim örneği hocalarımızdan biri de Kesikbacak İsmail Hakkı (Bayrı) Efendi'dir. Kendisi aslen Batı Trakyalıdır. Çok zeki ve hareketli bir çocuk olan İsmail Hakkı, bir gün okuldan evine dönerken tramvaydan düşerek her iki bacağına da kaybetti. Bu durum onun hayat çizgisini değiştirdi; dayısı olan Fatih Camii dersiamlarından Serezli Ahmet Şükrü Efendi'nin teşvik ve himayesiyle hafızlığa başladı. Bir taraftan hafızlığını ikmal ederken diğer taraftan aşere-takrip, tayyibeden icazet aldı.

İlk resmî göreve 1942'de Afyon Merkez Kur'an kursu öğretmenliğiyle başladı. 1952 yılında İstanbul Fatih'teki Dülgerzade Camii Kur'an Kursu öğretmenliğine nakledildi ve 1972'de emekli oluncaya kadar bu görevini sürdürdü. Kesikbacak Hoca'nın en büyük özelliği Kur'an eğitiminde talim, tashihi hurufta tavizsiz olmasıydı. Çok sayıda talebe yetiştirmiş olup bunlardan 98 talebesine aşere, 3170 talebesine de tashih-i huruftan icazet vermiştir. Ayaklarını kaybetmesi, aynı zamanda şeker hastalığı Hoca'nın

sert mizaçlı olarak tanınmasına vesile olmuştur. Fakat o asil ve vakarlı duruşun altında büyük bir merhamet ve şefkatin olduğunun en canlı tanığı, daha sonra Kesikbacak Hoca'nın geleneğini devam ettiren Miktat Hoca'dır. Miktat Hoca, Kesikbacak Hoca'nın ayın yansında kendinden borç aldığı, bunun sebebini sorduğunda ise "Talebelerin ihtiyaç için talepte bulduklarını ve onları geri çeviremediğini" söyler. Ayrıca maaşının diğer bir kısmını da öğrencilerinin ihtiyaçlarına harcamak üzere her ay Gönenli Mehmet Efendi'ye göndermiş, engelli olması kendine güvenini kaybettirmemiş, hayata küsmemiş ve ömrünü din hizmetine adanmıştır.

Konya'nın manevi hayatına mühür vuran din hizmetine adanmış bir hayat. 45 yıllık imamet görevi vesilesiyle camide yapmış olduğu vaazları ile halkın (yaygın) din eğitimine; İHL açılması ve oradaki hocalığı ile de yeni neslin (örgün) din eğitim-öğretimi ve manevi hayatına rehberlik etmiş, aynı zamanda yaşantısıyla da ahlaken örnek olmuş hocalarımızdandır Haciveyiszade Mustafa (Kurucu) Efendi. "Hoştur bana senden gelen" anlayışıyla şeker hastalığı teşhisi konulduğunda, "Allahtan geldi, şeker hastası olduk, tatlandık el-hamdülillah." demiştir. Bir talebesinin oğlunun içkiye müptela olduğunu işittiğinde yatsı namazından sonra meyhaneye gider, orada oturup o çocuk ve çevresindekiler ile sohbet eder. Onlara nasihatte bulunur. Nihayet ayrılırken bu gencin sırtını sıvazlar ve "Yavrum, fazla içme, kendini harap etme!" tarzında kulağına fısıldayıp ayrılır. Bu genç, bu tutum ve davranıştan oldukça etkilenir ve böyle bir âlimin kendisi sebebiyle meyhaneye

gelmesinden çok rahatsız olur, pişman olup tövbe eder. Mustafa Efendi'nin tüm nezaket ve hoş muamelesine rağmen teşriki meşaide bulunduğu bazı kişilerin boş sözleri yakınlarını rahatsız eder ve bu durumu kendisine bildirirler. Hoca, Fuzuli'nin kasidesiyle cevap verir: "Yâr için ağyâra minnet ettiğim aybeyleme, / Bağbân bir gül için bin hâre hizmetkâr olur." Din hizmetinin meşakkatli bir yol

Asrısaadetten günümüze din hizmetlerinin icra edilemediği en önemli mekânlar hiç şüphesiz camilerdir. Camiler dinî, ilmî ve sosyal hayatın merkezi olmuş; mukaddes, muazzez ve bereketli mekânlardır. Her birisi Beytullah'ın yeryüzündeki şubesi, Mescidi Nebi ve Mescidi Aksa'nın kardeşleridir.

olduğunu en büyük eza ve cefayı peygamberlerin çektiğini hep akıllarda zinde tutmaya çaba sarfetmiştir.

Abdurrahman Gürses Hoca, bir İstanbul beyefendisi, temsil ve takdimiyle "imam" kavramını doluduran asil bir duruş. Beyazıt Camii imamlığı ve Haseki Eğitim Merkezi hocalığı... Söz konusu Kur'an kıraati oldu mu Hoca'nın hâli de-

ğişir, duymayan kulakları duyar olur. Vekâleten gittiği hac görevinde ihramını çıkarıp fakirlere verip, kendisi için umre yapmaya niyetlendiğinde yeni bir ihram alacak kadar hassas anlayışa sahiptir. Kâbe'de Kur'an okumasını ısrarla talep eden öğrencilerine, "Evladım biz buraya arz-ı endam eylemeye değil, arz-ı hâl eylemeye geldik." diyecek kadar da mütevazıdır.

Yakın tarihimizin tanıdığı örnek bir şahsiyettir Ekrem Doğanay Hoca. Daha imamlığının ilk yıllarında görev yaptığı köyde ahaliyi derinden etkilemiş ve unutulmayacak hatıralara vesile olmuştur. Ekrem Hoca kıldığı her namazında hatim takibi yapacak kadar sağlam bir hafızdır. On bin civarında hadis-i şerifi ezbere rivayet eden bir muhaddis, hizmet içi eğitim merkezinde hocalara ders verecek düzeyde bir mufakkih, memleketin dört bir yanını dolaşıp İslam davasını anlatan, kelamıyla ve kalemiyle mücadele eden bir mücahit, yetiştirdiği talebelerini ülkemizin yarınlarına istihdam için yönlendiren bir ufuk insandır.

Din hizmetine adanan ve din eğitimi uğrunda harcanan ömürlerden sadece birkaç tanesini burada zikretmeye çalıştık. Milletimizin tarih sahnesindeki varlık mücadelesinde, millî güvenliğin sağlanmasında askerimizin, polisimizin hakkı ödenemez. Aynı şekil dinî güvenliğin temini için gerçek din âlimlerinin varlığı da o kadar önemlidir. Gönenli Mehmet Efendi, camileri ve Kur'an kurslarını karakollara, hocaları da karakol komutanlarına benzetirmiş. Dinimizin, devletimizin ve milletimizin bekası, manevi hayatımızın inşa ve ihyası için ömürlerini din hizmetlerine adayanlara saygıyla... ■